

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

13 Temmuz 1930'da Van İlinin Erciş ilçesinde onlarca köyün ateşe verilerek 15 bin insanın katledildiği, bugün de birçok mezar taşı ve katledilenlerin kemiklerinin bulunduğu Zilan Deresi'nin Hidroelektrik Santralleriyle (HES) yok edilmesinin önüne geçilerek "Zilan Deresi Yüzleşme ve Hafıza Mekânı" kurulması hakkında kanun teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Murat SARISAC
Van Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	- Gevce - İçişleri
Esas Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Tarih :	01 Ekim 2020
Esas No:	2/3069

TEMM
KARARLAR VE KARARLAR KARARLI
04 Ağustos 2020
Numara:

TEMM
GENEL EVRAK
04 Ağustos 2020
No: 694192
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GEREKÇE

Coğrafyamızın etnik ve inanç zenginliğine rağmen tekçi bir anlayışın benimsenmesi büyük acılara neden olagelmıştır. Özellikle 1920 yılında benimsenen çoğulcu anlayışın unutulması ve 1921 Anayasası'nın öngördüğü özerklik yaklaşımının 1923'ten itibaren terk edilmesi, beraberinde büyük acılar getirmiştir. Devreye konan katı merkezileştirme, inkar ve ret politikalarından en çok da Kürt halkı etkilenmiştir. Çünkü Kürtlerin en temel talepleri bile büyük baskılarla karşılık bulmuştur. 13 Temmuz 1930'da Van'ın Erciş ilçesinde yaşanan Zilan Katliamı da tarihin en büyük trajedilerinden bir tanesidir.

1926 yılında Ağrı ve çevresinde başlayan isyanlar şiddetle bastırılırken Erciş'te isyana katılıp katılmadığına bakılmadan 44 köy ateşe verilmiş; çoluk çocuk, genç yaşlı, kadın erkek on binlerce insan katledilmiştir. Öyle ki Zilan Deresi'nde binlerce sivil yurttaşın makineli silahlarla taranıp katledildiği, kurtulanların yerlerinden zorla sürgün edildiği, malvarlıklarına el konulduğu ve cenazelerin altında saklanmak suretiyle hayatta kalanların yıllarca kaçak yaşadığı gerçeği bugün de canlı tanıklarca anlatılmaktadır. Her ne kadar bu katliamda ölenlerin sayısı 15 bin olarak gösterilse de farklı kaynaklar gerçek sayının 40 binden fazla olduğunu iddia etmektedir.

16 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesi operasyonu "Zilan harekâtında imha edilen eşkıya miktarı 15 binden fazladır. Yalnız bir müfreze önünde düşüp ölenler bin kişi olarak tahmin ediliyor. Zilan Deresi'nden sıvışan 5 şaki de teslim olmuştur. Buradaki harp pek müthiş bir tarzda cereyan etmiş, Zilan deresi lepalep cesetle dolmuştu." sözleriyle vermiştir. Bununla birlikte dönemin iktidarı, yürürlüğe koyduğu 20 Temmuz 1931 tarihli ve 1850 sayılı Kanun'unda yer alan "işlenmiş efal ve hareket suç sayılmaz." sözleriyle Erciş, Zilan ve Ağrı'da suç işleyen kolluk güçlerine "Cezasızlık" garantisi vermiştir.

Kürtler, tarih boyunca birçok trajediye maruz kalırken doğa da bundan etkilenmiştir. Çünkü ovalar, yaylalar, dereler, kentler ve köyler yapılan barajlar ve yaygınlaştırılan Hidroelektrik Santralleri (HES) ile geri döndürülemez bir şekilde tahrip edilmiştir. Bunun son örneği de insanlığın 12 bin yıllık yaşam merkezi olan Hasankeyf'in, yapılan Ilısu Barajı'yla tamamen yok edilmesidir. Bugün de Kürt halkı için bir yaşam ve hafıza alanı olan Zilan Deresi'nin yok olması bir an meselesidir. Çünkü Danıştay'ın durdurma kararına rağmen HES yapımı devam etmektedir. Her şeye rağmen Zilan Deresi'nde HES ısrarı, iktidarın kültürel mirasa ve doğal dengeye bakışını yansıtan önemli bir göstergedir.

Oysaki Zilan Deresi, tarihsel ve kültürel anlamı, geniş coğrafyası ve doğal güzelliğiyle önemli bir bölgedir. Burası bitki örtüsü çeşitliliği ve hayvan popülasyonu gibi maddi değerinin yanında 15 bin insanın katledildiği bir anıtsal mekandır. Çünkü bugün bile birçok mezar taşı ve katledilenlerin kemikleri bu gölgede yer almaktadır. Bu nedenle onlarca yıl yasak bölge ilan edilen Zilan'da bugün de acılar tazeliğini korumaktadır. Bugün de katliamın dehşeti hâlâ insanlar tarafından anlatılmakta ve yeni nesiller bu trajedinin hikayeleriyle büyümektedir.

Bu nedenle toplumsal bir kucaklaşmayı sağlamaya ve barışı inşa etmeye kapı aralamak amacıyla Zilan Deresi'nin doğasının da korunup Zilan Katliamı konusunda yüzleşmenin sağlanarak bu katliamın hafızalarda yer alabilmesi için bu kanun teklifi hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1: Bu madde ile Van ilinin Erciş ilçesinde bulunan Zilan Deresi'nde 13 Temmuz 1930 yılında katledilen 15 bin yurttaşımızın anısını yaşatmak ve yüzleşmenin sağlanarak benzer katliamların bir daha yaşanmaması için Zilan Deresi ve civarının korumaya alınarak "Zilan Deresi Yüzleşme ve Hafıza Mekânı"nın kurulması amaçlanmıştır.

MADDE 2: Yürürlük maddesidir.

MADDE 3: Yürütme maddesidir.

**VAN İLİNİN ERCİŞ İLÇESİNDE “ZİLAN DERESİ YÜZLEŞME ve HAFIZA
MEKÂNI” KURULMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1: Van ilinin Erciş ilçesinde bulunan Zilan Deresi’nde 13 Temmuz 1930 yılında katledilen 15 bin yurttaşımızın anılarının yaşatılması ve yüzleşmenin sağlanarak katliamların önüne geçmek amacıyla Zilan Deresi ve civarı korunarak “Zilan Deresi Yüzleşme ve Hafıza Mekâni” kurulur.

MADDE 2: Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 3: Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.